

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

MmV@eduskunta.fi

Maa- ja metsätalousvaliokunta 4.12.2020 klo 9.30 / "Vesi on meidän – kansalaisaloite vesihuollon yksityistämisen estämiseksi" (KAA 2/2020 vp) / Asiantuntijalausunto

Viite: Asiantuntijakutsu valiokunnan etäkuulemiseen (sähköposti 26.11.2020)

Kemin Energia ja Vesi Oy on Kemin kaupungin kokonaan omistama monialayhtiö, jonka liiketoiminta-alueita ovat sähkönsiirto, kaukolämpö ja vesihuolto. Yhtiö on myös osakkaana Lapin Sähkövoima Oy:ssä, josta saamansa Kemijoen vesivoimalaitosten tuotanto-osuudet yhtiö myy tukkumarkkinoille eli yhtiö ei toimi sähkön vähittäismyyjänä. Yhtiö toimii pääasiassa Kemin kaupungin alueella. Yhtiö hoitaa sopimusperusteisesti myös Simon kunnan jätevesien käsittelyn. Yhtiö on perustettu vuonna 2017 sen jälkeen, kun kaupunki oli myynyt omistamansa vesiyhtiön omistamalleen energiayhtiölle. Kaupunki yhtiöitti energialiiketoiminnan vuonna 2000, ja vesiliiketoiminnan vuonna 2006.

Kemin Energia ja Vesi Oy:n liikevaihto on noin 22 miljoonaa euroa, josta vesihuollon osuus on noin 6 miljoonaa euroa. Yhtiön tasearvo on lähes 80 miljoonaa euroa, josta vesihuollon osuus on noin 22 miljoonaa. Henkilöstöä on 67 henkilöä. Yhtiö on viime vuosina tulouttanut omistajalleen osinkoa 0,5 – 2,0 miljoonaa euroa vuodessa, ja yhtiö on kaupunkikonsernin merkittävin osingonmaksaja. Yhtiöllä on 7-jäseninen hallitus, jonka jäsenet on valittu valtuuston poliittisten voimasuhteiden mukaisesti. Kaupungin konserniohjeen mukaisesti yhtiön on merkittävässä asioissa, kuten esimerkiksi liiketoiminnan tai sen merkittävän osan myymisessä, kysyttävä omistajan ennakkokäsitystä kaupunginhallitukselta konserni- ja suunnittelujaoston valmistelemana.

Kemin Energia ja Vesi Oy kiittää kutsusta saapua kuultavaksi kansalaisaloitteen käsittelyyn liittyen, ja yhtiö kiittää myös kansalaisaloitteen tekijöitä tärkeän vesihuollon omistajuuskysymyksen nostamisesta valtakunnalliseen keskusteluun. Kansalaisaloitteessa esitetään käynnistettäväksi valmistelu sellaisen lainsäädännön luomiseksi, jolla estetään julkisomisteisten vesihuoltotoimintojen myyminen kaupallisille yksityisille toimijoille ja nykyinen omistus pidetään julkisen sektorin hallussa.

Vesihuolto monialayhtiön osana kiinnostava sijoituskohde

Suomen sähkönsiirron markkinoista on noin 30% suurten kansainvälisten sijoittajien omistamien yhtiöiden hallinnassa. Sijoitusyhtiöiden omistuksessa ovat suurimpiin sähkönsiirtoyhtiöihin kuuluvat Caruna Oy ja Elenia Oy. Vasta kuukausi sitten uutisoitiin Outokummun Energia Oy:n enemmistöosuuden myynnistä brittiläiselle sijoitusyhtiölle yli 60 miljoonalla eurolla ja viime vuonna Kajaani ja Sotkamo myivät vähemmistöosuuden omistamastaan energiayhtiöstä Loiste Oy:stä 200 miljoonalla eurolla ruotsalaiselle ja ranskalaiselle sijoitusyhtiölle.

Sama julkisomisteisten yhtiöiden myyntikehitys on käynnissä myös kaukolämpösektorilla. Esimerkiksi vasta muutama viikko sitten uutisoitiin valtio-omisteisen Vapo Oy:n omistaman kaukolämpöyhtiö Nevel Oy:n myynnistä ranskalaiselle sijoitusyhtiölle 656 miljoonan euron kauppahinnalla. Nevel Oy:llä on Suomessa, Ruotsissa ja Virossa yli 130 energiantuotantolaitosta ja yli 40 kaukolämpöverkkoa. Suomessa Nevel Oy tuottaa ja jakaa kaukolämpöä 16 paikkakunnalla.

Matalan korkotason aikana poliittisesti ja yhteiskunnallisesti vakaan Suomen varmatuottoiset sähkönsiirtoyhtiöt, kaukolämpöyhtiöt ja muutkin infrayhtiöt ovat kiinnostava sijoituskohde. Energia- ja vesiliiketoimintaa harjoittavien monialayhtiöiden kiinnostavuutta sijoituskohteena saattaa lisätä myös se, että vesihuollon osalta Suomessa ei ole hintaregulaatiota kuten esimerkiksi sähkönsiirrossa. Laki sallii vesihuollosta kohtuullisen tuoton, mutta kohtuullista tuottoa ei ole missään selkeästi määritelty.

Tätä taustaa vasten ei ole yllätys, että ensimmäiset vesihuoltoa koskevat julkisuuteen tulleet vesihuollon myyntisuunnitelmat koskevat nimenomaan yhtiöitä, joissa vesihuolto on osana energiayhtiötä. Kansalaisaloite vesihuollon yksityistämisestä ja siitä virinnyt yhteiskunnallinen keskustelu ovat hetkeksi pysäyttäneet muutamat suunnitteilla olleet yksityistämishankkeet. Kuntien syvenevä taloudellinen ahdinko ja sijoittajien suuri kiinnostus energia- ja infrasektorin yrityksiin johtavat kuitenkin ennemmin tai myöhemmin mitä todennäköisimmin siihen, että myös vesihuoltoliiketoimintaa tullaan lähitulevaisuudessa myymään kansainvälisille sijoittajatahoille. Nyt kun vesihuoltosektori on tämän yksityistämiskehityksen alussa, onkin juuri oikea hetki käydä yhteiskunnallista keskustelua yksityistämisen ongelmista ja keinoista ongelmien välttämiseksi.

Kemin Energia ja Vesi Oy:n näkemys kansalaisaloitteen ehdotuksista

Aihe on ajankohtainen, koska varmatuottoiset infrastruktuurisijoitukset kiinnostavat sijoittajia erityisesti nyt matalien korkojen aikana. Sähkönsiirto- ja kaukolämpöyhtiöitä on myyty ihan viime aikoinakin, ja tämän vuoksi on hyvin mahdollista, että ensimmäiset vesihuoltoliiketoiminnan yksityistämiset nähdään nimenomaan monialayhtiöiden kauppojen yhteydessä. Vesihuollon tekee kiinnostavaksi sijoituskohteeksi myös se, että vesihuollossa ei ole hintaregulointia kuten esim. sähkönsiirrossa. Suomessa on tällä hetkellä noin parikymmentä kuntaomisteista energia- ja vesiliiketoimintaa harjoittavaa monialayhtiötä. Mahdollinen vesihuoltotoiminnan myyntikielto rajoittaisi kyseisten yhtiöiden myyntiä, ja saattaisi energialiiketoimintojen myyntitilanteessa johtaa tarpeeseen eriyttää energia- ja vesiliiketoiminnot erillisiin yhtiöihin.

Kemin Energia ja Vesi Oy:n näkemyksen mukaan kunta on vesihuoltoliiketoiminnan luontevin omistaja, koska kunnalla on vesihuoltolain mukaisesti vesihuollon kehittämis- ja järjestämisvastuu, ja koska vesihuolto on luonnollinen monopoli, jossa kilpailua toimijoiden välillä ei ole. Kokemukset monopolitoiminnan yksityistämisestä maailmalta ja Suomesta eivät ole rohkaisevia. Vesihuolto liittyy myös kiinteästi kuntien maankäytön suunnitteluun ja se on terveydensuojelun, ympäristönsuojelun ja huoltovarmuuden kannalta tärkeä välttämättömyyspalvelu.

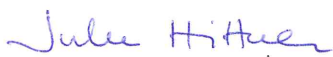
Suomessa on jo tällä hetkellä vesiosakeyhtiöissä vähäisessä määrin yksityisomistusta. Nykyisiä omistusjärjestelyjä ei ole syytä muuttaa laittomiksi. Täyden myyntikiellon sijasta voisi harkita yksityisomistuksen rajaamista siten, että vähemmistöomistus on mahdollista, mutta määräysvallan on säilyttävä julkisella sektorilla.

Maailmalta vesihuollon yksityistämisestä saadut kokemukset ja Suomesta sähkönsiirron yksityistämisestä saadut kokemukset antavat viitteitä siitä, että yksityisomistus nostaa usein hintoja merkittävästi. Sijoittaja ei sijoita yrityksiin hyvää hyvyttään, vaan sijoittajan tavoitteena on saada yhtiöstä tuottoa tai kasvattaa omistaja-arvoa merkittävästi. Yksityistämisen riskinä voi olla myös se, että sijoittajaomistaja omistaa yhtiön vain lyhyen aikaa, laiminlyö investoinnit, tekee vain välttämättömät korjaukset ja korjaa yhtiöstä hyvän voiton vuotavien putkien jäädessä yhteiskunnan huoleksi. Jos vesihuollon yksityistäminen Suomessa etenee, on tarpeen harkita vesihuollon toiminnan ja hintojen regulointia samaan tapaan kuin sähkönsiirron osalta on menetelty.

Veden hinnoittelun osalta on myös huomattava, että nykyisissä veden hinnoissa on valtakunnallisesti merkittävää nostopainetta ilman yksityistämisiäkin. Tänä syksynä valmistuneen konsulttiyhtiö Afry Oy:n laatiman ”Vesihuollon investointitarpeet 2040” selvityksen perusteella vesihuollon saneerausvelan hoitaminen ja kiristyvät viranomaisvaatimukset tulevat nostamaan vesihuollon maksuja 25 – 50 % lähitulevaisuudessa.

Suomessa on suuri määrä asiakasomisteisia vesihuoltolaitoksia, joista suurin osa on osuuskuntamuotoisia. Kemin Energia ja Vesi Oy:n näkemyksen mukaan asiakasomisteisten vesihuoltolaitosten laitosten tulee voida toimia jatkossakin.

Kemissä 2.12.2020

Vesihuoltojohtaja Juha Hiltula
Kemin Energia ja Vesi Oy

Toimitusjohtaja Mikko Kangasniemi
Kemin Energia ja Vesi Oy